

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MİKROSALDIRGANLIK: ORTAOKUL ÖRNEĞİ

Micro Aggression in Teaching Turkish to Foreigners:

Secondary School Example

Züleyha ER¹

Neslihan KARAKUŞ²

Öz

Dil kültürün taşıyıcısıdır. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması dille sağlanır. Kültür öğelerini öğrenmek dili öğrenmeyi kolaylaştırır. Yabancı dil öğretimi kültür öğretiminden ayrı düşünülemez. Dil öğrenirken o dile ait kültür öğeleri de öğrenilir. Dil öğreticisi aynı zamanda kültür aktarımı da yapar. Fakat kültür aktarımı yapmak isterken olumsuz mesajlar vermemeye, hedef dile karşı psikolojik ve duygusal baskı oluşturmamaya dikkat edilmelidir. Kişi öğrendiği dilin kültürü ile kendi kültürü arasında karşılaştırmalar yapabilmelidir. Her dil her kültür değerlidir ve özeldir. Diller ve kültürler arasında ayrımcılık yapılması yanlıştır. Mikrosaldırganlık ayrımcılık ile ilgili bir kavramdır. Her alanda olduğu gibi yabancı dil eğitiminde de mikrosaldırganlıklar yaşanmaktadır. Mikrosaldırganlık, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken bir noktada yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde mikrosaldırganlık ile ilgili verileri ortaya koymaktır. Bu amaçla nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında öğrenim görmekte olan İstanbul Esenyurt'ta bir ortaokuldaki yabancı öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma verilerine ulaşmak için Er (2018) tarafından geliştirilen Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon Anketi farklı ülkelerden (Mısır, Suriye, Tunus, Irak, Afganistan, İran, Özbekistan, Türkmenistan, Filistin, Rusya, Azerbaycan, Yemen, Lübnan, Ürdün, Cezayir) toplam 91 öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin analiz sürecinde içerik analizinde faydalanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre genel olarak öğrencilerin mikrosaldırganlık yaşamadıkları söylenebilir. Ortaya çıkan sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mikrosaldırganlık, yabancılara Türkçe öğretimi, ortaokul

¹ Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, erzuleyha55@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6328-7657>

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, neslihankarakush@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7808-1099>

Abstract

Language is the carrier of culture. The transmission of culture from generation to generation is achieved through language. Learning cultural items makes learning the language more accessible. Foreign language teaching cannot be considered as separated from culture teaching. While learning a language, cultural elements of that language are also learned. The language teacher also transfers culture. However, while trying to transfer culture, attention should be paid not to give negative messages and not to create psychological and emotional pressure against the target language. The person should be able to make comparisons between the culture of the language learned and his own culture. Every language, every culture is precious and special. Discrimination between languages and cultures is wrong. Micro-aggression is a concept related to discrimination. As in every field, there are micro-aggression in foreign language education. Micro-aggression is at a point to be considered in teaching Turkish as a foreign language. The aim of this study is to reveal data on micro-aggression teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, a case study, one of the qualitative research models, was used. The study group consists of foreign students from a secondary school in Istanbul Esenyurt, who are studying in the 2018-2019 Academic Year. Microaggression Survey in Teaching Turkish as a Foreign Language developed by Er (2018) to access research data from different countries (Egypt, Syria, Tunisia, Iraq, Afghanistan, Iran, Uzbekistan, Turkmenistan, Palestine, Russia, Azerbaijan, Yemen, Lebanon, Jordan, Algeria) It was applied to a total of 91 students. In the analysis process of the data, content analysis was used. According to the results of the research, it can be said that students generally do not experience micro-aggression. The resulting results are discussed within the framework of the relevant literature.

Keywords: Micro-aggression, teaching Turkish to foreigners, secondary school.

GİRİŞ

Mikrosaldırıcılık kavramı ülkemizde son yıllarda sıkça karşımıza çıkan bir kavramdır. Mikroagresyonlar (mikrosaldırıcılıklar) ve bunların toplum hayatı üzerindeki etkileri konusunda endişelenmek gerekir (Wells, 2013:345). Mikrosaldırıcılık, ayrımcılığın gizli şeklidir denilebilir. Her toplumun kendine ait sosyal ve ahlaki değerleri, kültür öğeleri vardır. Topluma yeni katılan kişi zamanla yaşadığı toplumun yaşayış tarzını öğrenir. Başlangıçta yaşanan uyumsuzluk hoşgörü ile karşılanmalıdır. Çünkü tüm insanlar değerlidir ve eşit haklara sahiptir. Ayrımcılık yapılması kişinin haklarının ihlal edildiğini ve değersizleştirildiğini gösterir.

Mikrosaldırıcılık kavramının yabancı dil eğitiminde ele alındığında kültür kavramıyla iç içe geçmiş olduğu aşikârdır. Çünkü dil ve kültür bir milleti millet yapan unsurların başında gelir. Bir toplumun yaşayış biçimini, tüketim ve üretim tarzlarını, konuşulan dili, dinsel inanışları, toplumsal cinsiyet rollerini, örgütlenme biçimlerini ancak kültür yoluyla anlamlandırmak mümkündür. Kültüre ait her bir öge aynı zamanda kültürü yeniden şekillendirmekte ve tekrar toplumsal yapıya adapte olunmasını sağlamaktadır. Bu noktada kültür, hem maddi hem de manevi bir yaratım süreci içerisinde özne ve nesne işlevlerini aynı anda üstlenmektedir (Eğinli ve Kardelen, 2018: 60). Her ulus dilinin sunduğu imkânlardan yararlanarak, dilini kullanarak, geliştirerek tarih boyunca kendi varlığını sergileyen bir kültür ortaya koyar. Kişi dili öğrenirken o toplumun kültürünü öğrenir; çünkü dil kültürün taşıyıcısıdır (Okur ve Keskin, 2013: 1620; Polat, 2012: 16).

Dil öğrenen kişi için hedef dilin kültürünü öğrenmek büyük bir avantaj sağlar. Kelime bilgisi arttıkça, hedef dile göre düşünme biçimi gelişecektir. Her toplum birbirinden ayrı kültür özelliklerine sahip olabilir. Bir toplumda hoş görünen bir şey başka bir toplumda

tuhaf karşılanabilir. Ya da bir toplum için saygı belirtisi olan bir davranış başka bir toplumda nezaketsizlik olarak değerlendirilebilir. Toplumun kültür özelliklerine yabancı olan öğrenci bazı davranışları anlamlandıramaz. Kültürü öğrenmesi zihnindeki kavram kargaşasının önüne geçecektir.

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı yapmanın amacı öğrenciye hedef kültürü özendirmek veya kendi kültürünü unutturmak değildir. Aksine kendi kültürü ile karşılaştırma ortamı bulmasını sağlamak, öğrendiği dilin temel yapısını kavramasını ve hedef dili sevmesini sağlamaktır. İnsanlar sevdikleri şeyleri kolayca öğrenirler. Kültür dile renk katar böylece dili sevmek için de o dile ait kültür öğelerine boyanmak gerekir.

Yabancı dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Dili öğrenen kişi o toplumun kültürüne ait kelime ve kavramları öğrenerek kendini ifade eder. Bu kelimelerin arkasında kocaman bir kültür geçmişi gizlidir (Pehlivan, 2007: 12). Fakat yabancı dil öğretiminde kültür aktarımında öğrencilerin hoşgörülü olmalarını sağlamaya ve karşı kültüre karşı ön yargılı olmalarını önlemeye çalışmak ve öğrencilerin empati becerisini geliştirmeye yardımcı olmak gerekir (Boylu, 2014: 21).

Dilin kullanımı önemlidir. İnsanlar bazen fark etmeden ayrımcı tavır içinde olabilirler. Söylenen sözlerin bireyin aidiyet, öz-yeterlik ve kültürel kimliği üzerinde derin etkileri olabilir. Duygusal durum, jest-mimikler, ön yargılar bu duruma sebep olabilir.(Harrison ve Tanner, 2018: 7). Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı veya dili sevdirmeye çalışmaları esnasında öğreticinin üslubuna, ders anlatırken kullandığı ifadelerle dikkat etmesi gerekir. Öğrencinin kültürüne, milletine karşı her zaman hoşgörü ve saygı çerçevesinde yaklaşılmalıdır. Hedef dilin kültürü üstün sayılmamalı, ayrımcı bir tavır içinde olunmamalıdır. Ayrımcılık denilince son yıllarda sıkça kullanılan mikrosaldırıcılık (mikroagresyon) kavramını açıklamak yerinde olacaktır.

Cambridge İngilizce Sözlük'e göre mikroagresyon, duygusal zarar demektir. Ayrıntılı olarak açıklamak gerekirse:Hakaret vb. amaçlanmamış olsa da ırk, cinsiyet vb. nedeniyle birinin hakaret veya kötü muamele görmesine neden olan ve zaman içinde diğer benzer davranışlarla birleştirilebilecek küçük davranışlar veya açıklamalardır.Mikroagresyon, ırksal olarak farklı kişiye karşı duyulan şüphe (Ramjattan, V. A., 2019: 376), günlük ırkçılığın dili (Shoshana, A., 2016: 1053) olarak adlandırılmaktadır.

Mikroagresyonlar, marjinal grup üyeliğine dayanarak kişileri hedef alan düşmanca, aşağılayıcı, sözel veya sözel olmayan hakaretlerdir (Sue, 2010:171). Irksal mikro-eylemler; sözel, davranışsal, çevresel, düşmanca, aşağılayıcı veya olumsuz ırksal durumları bildiren davranışlardır (Sue ve diğerleri, 2007: 275).

Genel olarak, mikro-saldırıcılık kavramı ince, görünmeyen, örtük, sinsice ya da üstü kapalı bazen adaletsizlik yaratan ve çoğu zaman kasıtsız ancak bazen de kasıtlı olabilen ırk temelli ama aynı zamanda birçok başka türden ayrımcılığa dair farkındalık yaratmak adına geliştirilmiş davranışlardır. (Ünal, 2018: 3293). Bir kişinin etnik kökeninin veya kültürel özelliklerinin olumsuz şekilde vurgusunun yapılması “mikroagresyonlar” olarak adlandırılabilir (Campbell, B.& Manning, J. , 2014: 690).

İrk temelli mikro-saldırıcılık terimi ilk olarak Afrika kökenli Amerikan psikiyatrist Chester Pierce (1978) tarafından İnsan Hakları Hareketi döneminden sonraki Siyah ve Beyazlar arasındaki ilişki ve etkileşimlerin sonuçlarını izah etmek için kullanılmıştır (Harwood vd., 2012:161). Mikro saldırıcılıklar; ince, örtük, masum, bilinçsiz sözel ve sözel olmayan

küçük düşürmeler ve aşağılamalardır (Pierce, 1995: 280). Mikro saldırganlığın üç türü bulunmaktadır: mikro fiili saldırılar, mikro aşağılamalar, mikro yok saymalar.

Mikro fiili saldırılar, “sözel (yani hakaret içerikli sözler, sıfatlar veya lakaplar), sözel olmayan (ayrımcı davranışlar) veya kişiyi rencide eden çevresel/kurumsal (hakaret içerikli veya kırıcı görsel teşhirler) saldırılar” olarak tanımlanır (Sue vd., 2007: 280).

Mikro fiili saldırılar, hakaret içerikli sözler, ayrımcı bir üslupla yapılan şakalar, lakap takmalar, amaçlı şekilde yapılan davranışlar, bakışlar, beden dili hareketleri olarak değerlendirilebilir.

Mikro aşağılamalar ise kişinin kültürünün, dilinin sözel olarak veya davranışsal olarak değersizleştirilmesi, aşağılanması, küçümsenmesi, alay konusu haline getirilmesi olarak ifade edilebilir. Mikro aşağılama(lar), kaba ve duyarsız bir davranışsal eylem veya sözel bir ifadeye bulunma ya da bir kişinin ırksal, kültürel mirasının aşağılanması, değersizleştirilmesi olarak tarif edilebilir (Sue vd., 2007: 283).

Mikro yok saymalar ise diğer mikrosaldırımlar içinde diğerlerinden daha örtük şekilde gerçekleşir. Kişinin kültürünün, varlığının yokmuş gibi gösterilmesi, önemsenmediğinin hissettirilmesidir. Mikro düzeyde yok sayma(lar), dezavantajlı bir konuma sahip kişinin düşüncelerinin, hislerinin ya da deneyimsel gerçekliğinin hesaba katılmaması, yadsınması ya da hiçe sayılmasıdır (Sue vd., 2007: 285).

Mikro saldırılar, öğrenme ortamlarında öğrencilerin (hatta öğreticilerin) motivasyonlarına ve performanslarına olumsuz olarak etkiler. Öğrencinin kültürü ve hedef dilin kültürü hatta öğrenci-öğrenci arasındaki kültürel çatışma potansiyeli taşıyan içeriklerden, konulardan uzak durulmalı ya da bu tür konular çatışma risklerini azaltacak biçimde işlenmelidir. (Durmuş, 2019: 54) Mikrosaldırganlık kavramı yurt dışı literatüründe geniş yer kaplarken, Türkiye literatüründe daha çok çalışılması gereken bir kavram olduğu düşünülmektedir (Güleç ve Özden, 2019: 128; Uygur vd., 2018: 174)

Mikrosaldırganlık, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken bir noktada yer almaktadır. Bu alanda yapılan tüm çalışmalar önemlidir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de mikrosaldırganlık ile ilgili veri oluşturarak alana katkı sağlamak; Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin mikrosaldırganlık ile ilgili durumlarını tespit etmek ve buna göre bir yaklaşım geliştirmektir. Bu çalışma Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin mikrosaldırganlık ile ilgili durumlarını ortaya koyduğu için önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılmıştır. Creswell’e (2018: 180) göre nitel araştırma farklı renk ve dokulara sahip girift bir kumaşa benzer ve bu kumaş kolay ve basit şekilde açıklanamaz.

Durum çalışması araştırmanın hem ürünü hem nesnesi olabilecek nitel araştırma içerisindeki bir desen türüdür. Durum çalışması araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem ya da belirli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır. (Creswell, 2018: 269)

Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda genellikle küçük örneklerle çalışılır (Miles ve Huberman, 2016: 27). Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Amaçlı örneklemede araştırmacılar ana olgu hakkında bilgi edinmek veya onu anlamak için bireyleri ve araştırma mekânlarını maksatlı bir biçimde seçerler (Creswell, 2017: 267).

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında İstanbul Esenyurt'ta bir ortaokulda öğrenim görmekte olan yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Farklı milletlerden oluşan -Mısır(13), Suriye (36), Tunus (1), Irak (3), Afganistan (11), İran, (6) Özbekistan(1), Türkmenistan (2), Filistin (4), Rusya (1), Azerbaycan (3) , Yemen (4), Lübnan (1), Ürdün (4), Cezayir(1)- toplam 91 öğrenciye Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon Anketi uygulanmıştır.

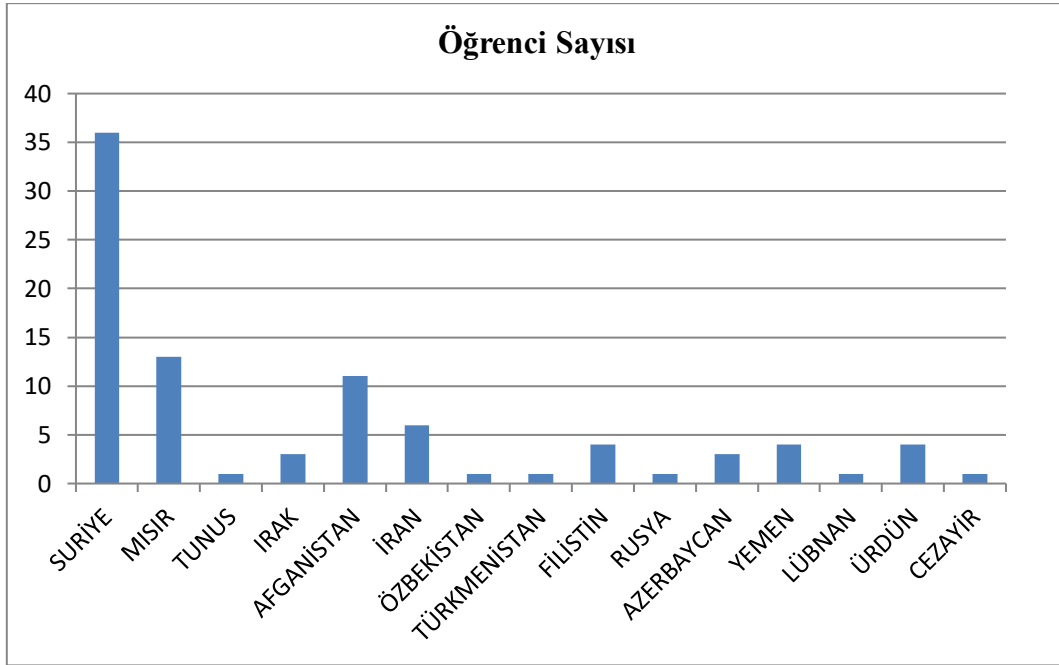
Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Analizi

Durum çalışması için verilerin elde edilmesi amacıyla Er (2018)tarafından geliştirilen Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon adlı anket kullanılmıştır. Uygulama öncesi anket soruları ile ilgili pilot çalışma yapılmış ardından 3 uzman görüşüne başvurularak 1 soru ankettan çıkarılmıştır. Böylece anketteki soru sayısı 9'a düşmüştür.(Ek 1.)

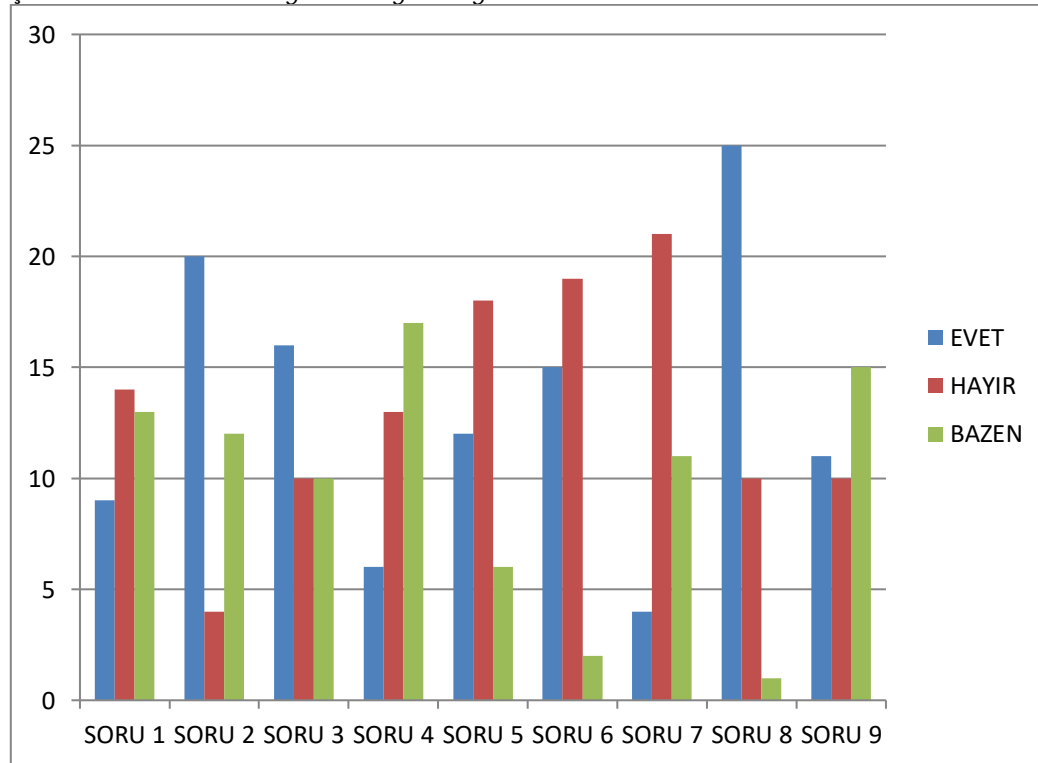
Verilerin analiz sürecinde içerik analizinde faydalanılmıştır. İçerik analizinde araştırmacı öncelikli olarak araştırma konusu ile ilgili kategoriler geliştirmektedir. İçerik analizi ile kategorilendirilen veriler betimsel analizle yorumlanmıştır. Betimsel analizde veriler önceden belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Özdemir,2010:335).

BULGULAR VE YORUM

2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında Esenyurt Ekrem İnci Ortaokulundaki yabancı öğrencilere uygulanan Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon anketinden elde edilen veriler içerik analizi çözümlenmiştir. Araştırmaya ait bulgular öğrencilerin geldikleri ülkelere göre temalara ayrılmıştır. Öğrenci sayısı çok az olan komşu ülkelerle aynı temada verilmiştir. Her tema altında temaya ait açıklamalara yer verilmiştir.

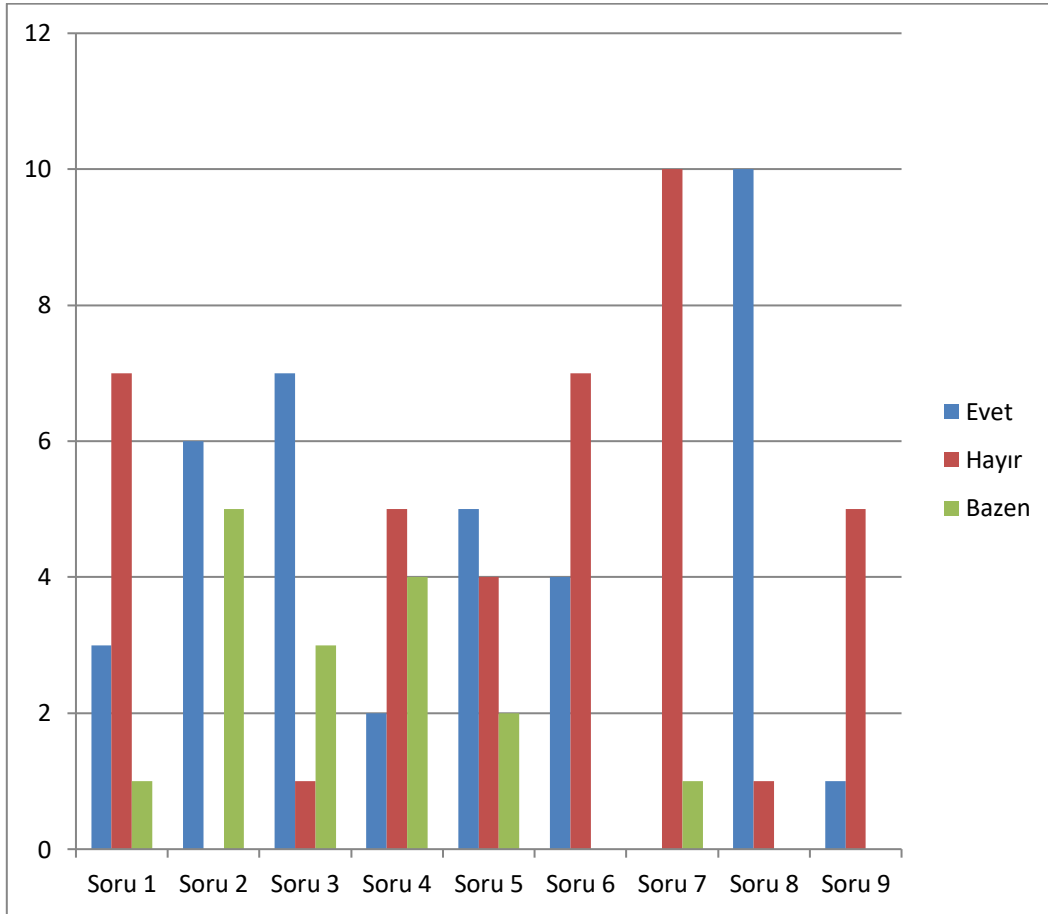

Şekil 1. Ülkelere Göre Öğrenci Sayısı Dağılımı

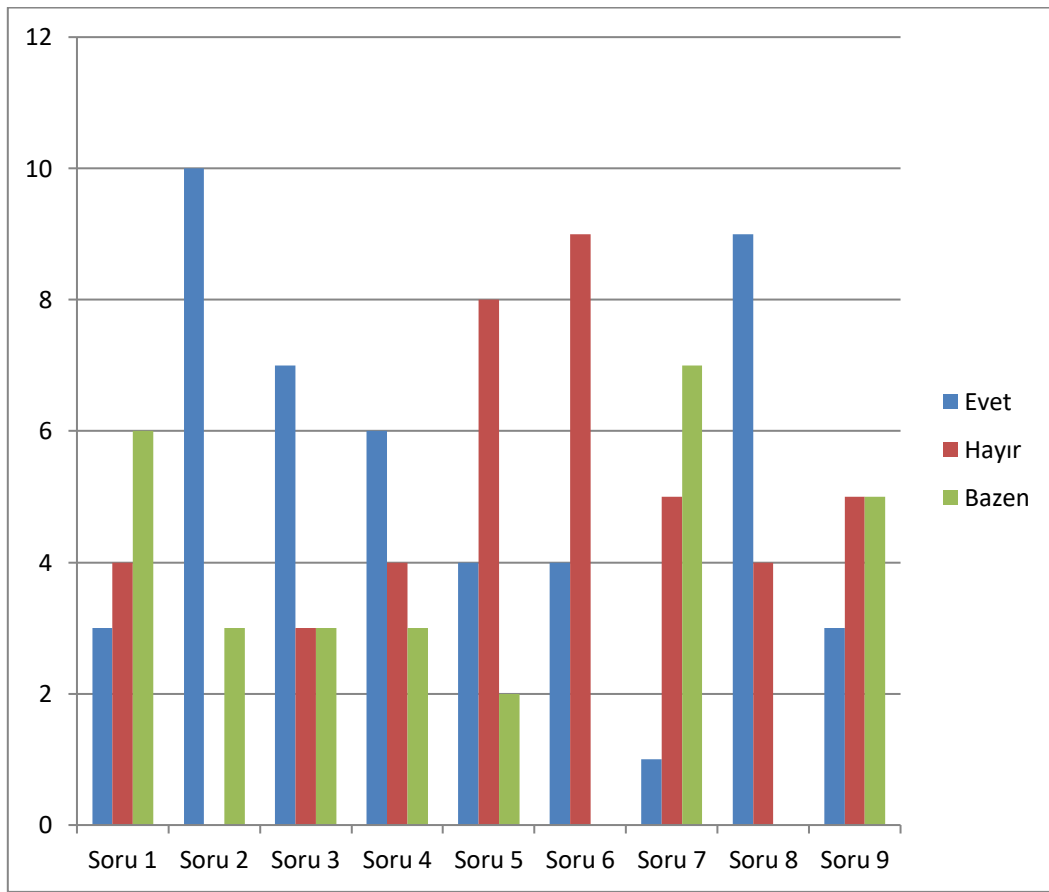

Şekil 2. Suriyeli Öğrencilerin Anket Verileri

Çalışma grubundaki Suriyeli öğrenci sayısı 36'dır. Öğrencilerin 8'i Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştığını düşünürken; çoğunluğu karşılaşmadıklarını ve bazen karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin 6'sı arkadaşları tarafından dışlandığını düşünürken 30'u dışlanmadığını veya bazen dışlandığını ifade etmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplar birbirine yakın 15 kişi evet derken 19 kişi hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise 14 öğrenci evet veya bazen cevabını verirken 22 öğrenci hayır cevabını vermiştir. 25 öğrenci Türkiye'de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; 10 öğrenci tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrenciler bazen kendilerine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Şekil 3. Afganistanlı Öğrencilerin Anket Verileri

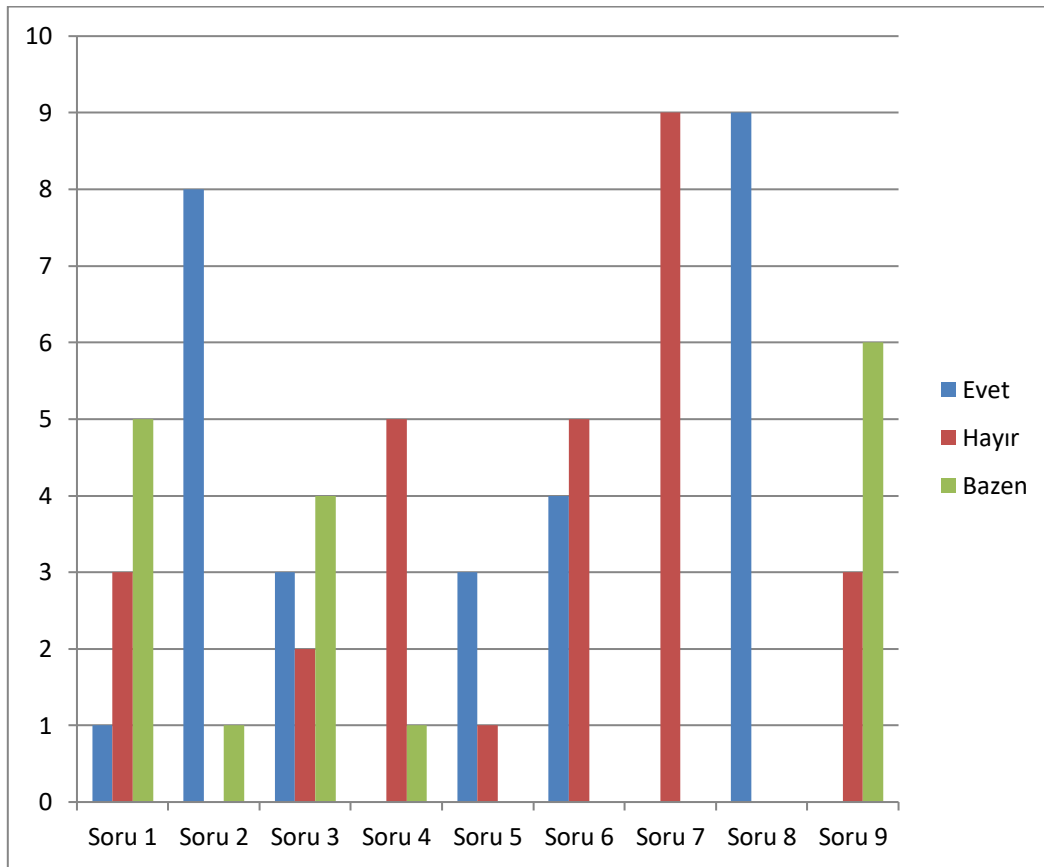
Çalışma grubundaki Afganistanlı öğrenci sayısı 11'dir. Öğrencilerin 3'ü Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştığını düşünürken; 8'i karşılaşmadıklarını ve bazen karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin 2'si arkadaşları tarafından dışlandığını düşünürken 9'u dışlanmadığını veya bazen dışlandığını ifade etmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplar olumlu; 4 kişi evet derken 7 kişi hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise hiçbir öğrenci evet demezken 1 öğrenci bazen diğer öğrenciler hayır cevabını vermiştir. 10 öğrenci Türkiye'de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; 1 öğrenci tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 5'i kendilerine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Şekil 4. Mısırlı Öğrencilerin Anket Verileri

Çalışma grubundaki Mısırlı öğrenci sayısı 13'tür. Öğrencilerin 3'ü Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştığını düşünürken; 10'u karşılaşmadıklarını ve bazen karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin 6'sı arkadaşları tarafından dışlandığını düşünürken 7'si dışlanmadığını veya bazen dışlandığını ifade

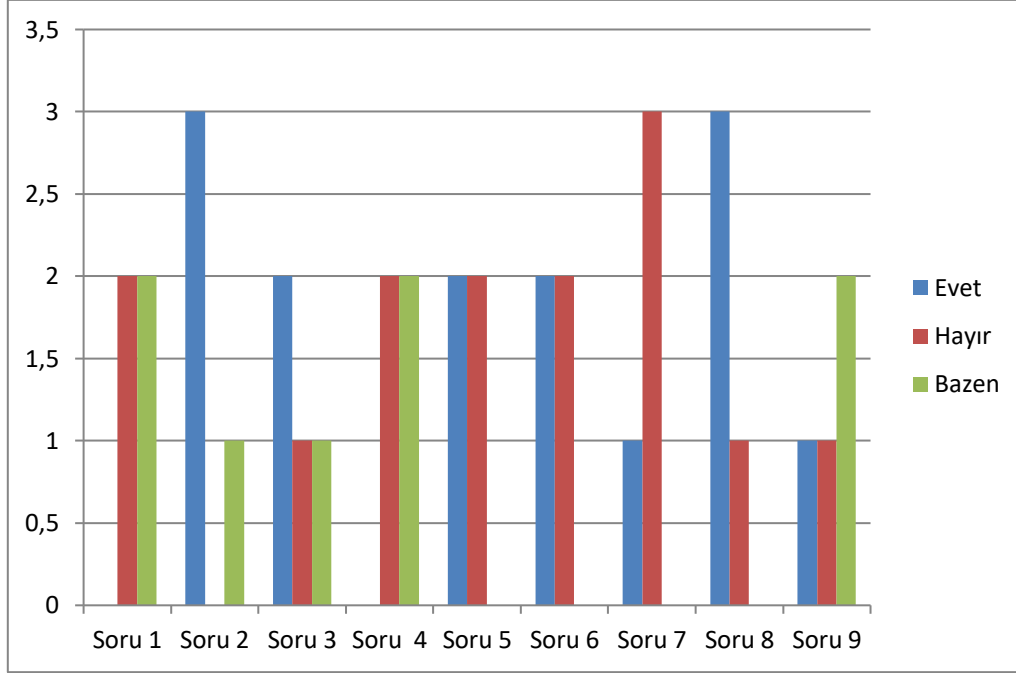
etmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplar olumlu; 4 kişi evet derken 9 kişi hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise 1 öğrenci evet derken; 1 öğrenci bazen diğer öğrenciler hayır cevabını vermiştir. 9 öğrenci Türkiye’de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; 4 öğrenci tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 3’ü kendilerine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Şekil 5. İranlı ve Iraklı Öğrencilerin Anket Verileri

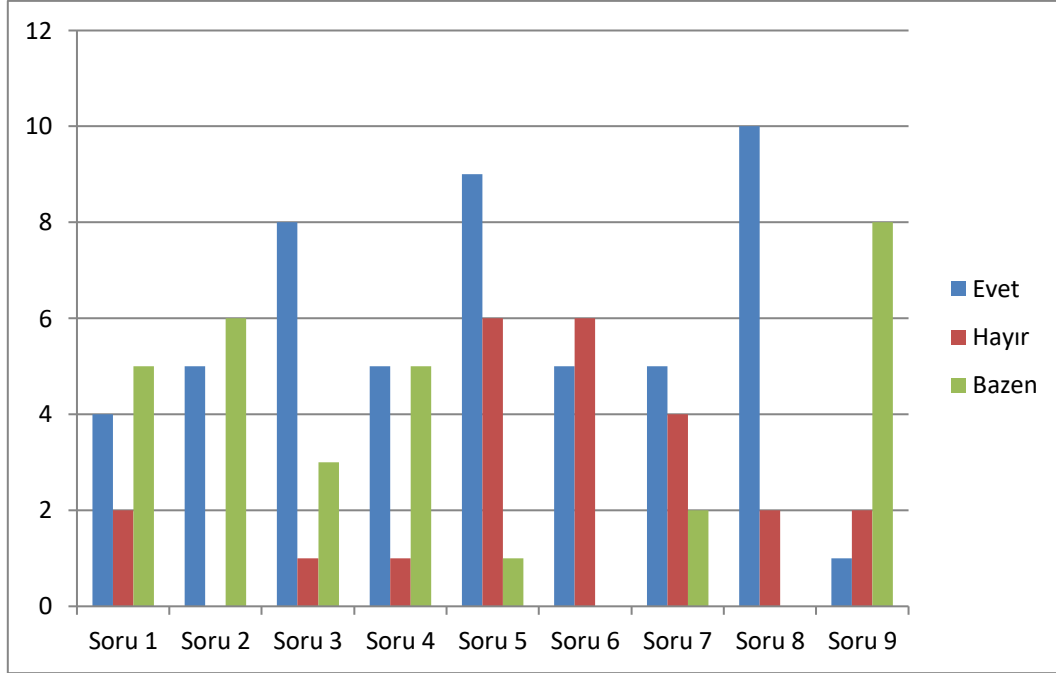
Çalışma grubundaki İranlı (6) ve Iraklı (3) öğrenci sayısı 9’dur. İranlı öğrencilerin 1’i Türkiye’ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştığını düşünürken; Iraklı öğrencilerin hiçbiri karşılaşmadıklarını ve bazen karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Her iki grupta da hiçbir öğrenci arkadaşları tarafından dışlanmadığını ifade etmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında her iki grupta da 2 kişinin evet dediği görülmektedir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise her iki grupta da hayır cevabı verilmiştir. Tüm öğrenciler Türkiye’de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade

etmiştir. Hiçbir öğrenci kendisine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma olduğunu düşünmediklerini belirtmişlerdir.

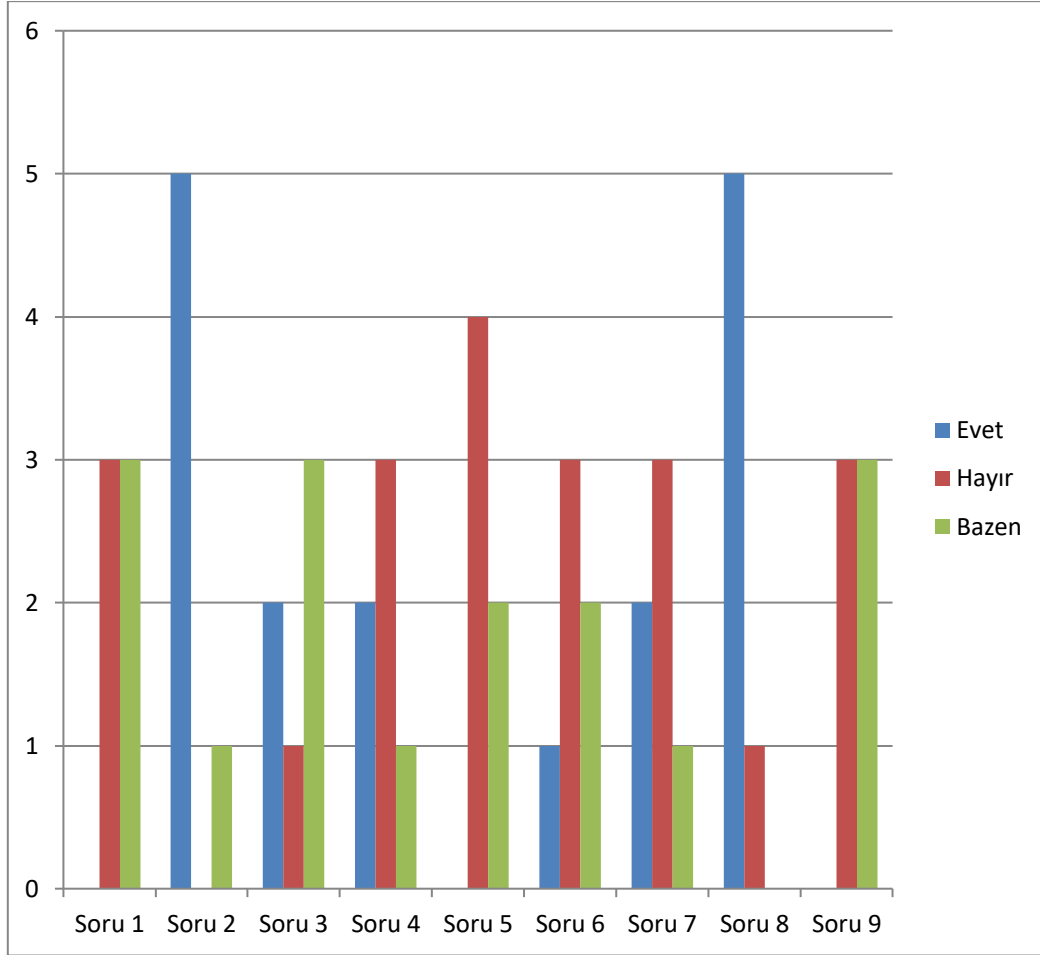
Şekil 6. *Filistinli Öğrencilerin Anket Verileri*

Çalışma grubundaki Filistinli öğrenci sayısı 4'tür. Öğrencilerin hiçbiri Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin hiçbiri arkadaşları tarafından dışlanmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplar eşit; 2 kişi evet derken 2 kişi hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise 1 öğrenci evet derken 3 öğrenci hayır cevabını vermiştir. 3 öğrenci Türkiye'de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; 1 öğrenci tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 1'i kendisine iltifat edilirken bunun altında bir aşağılanma olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

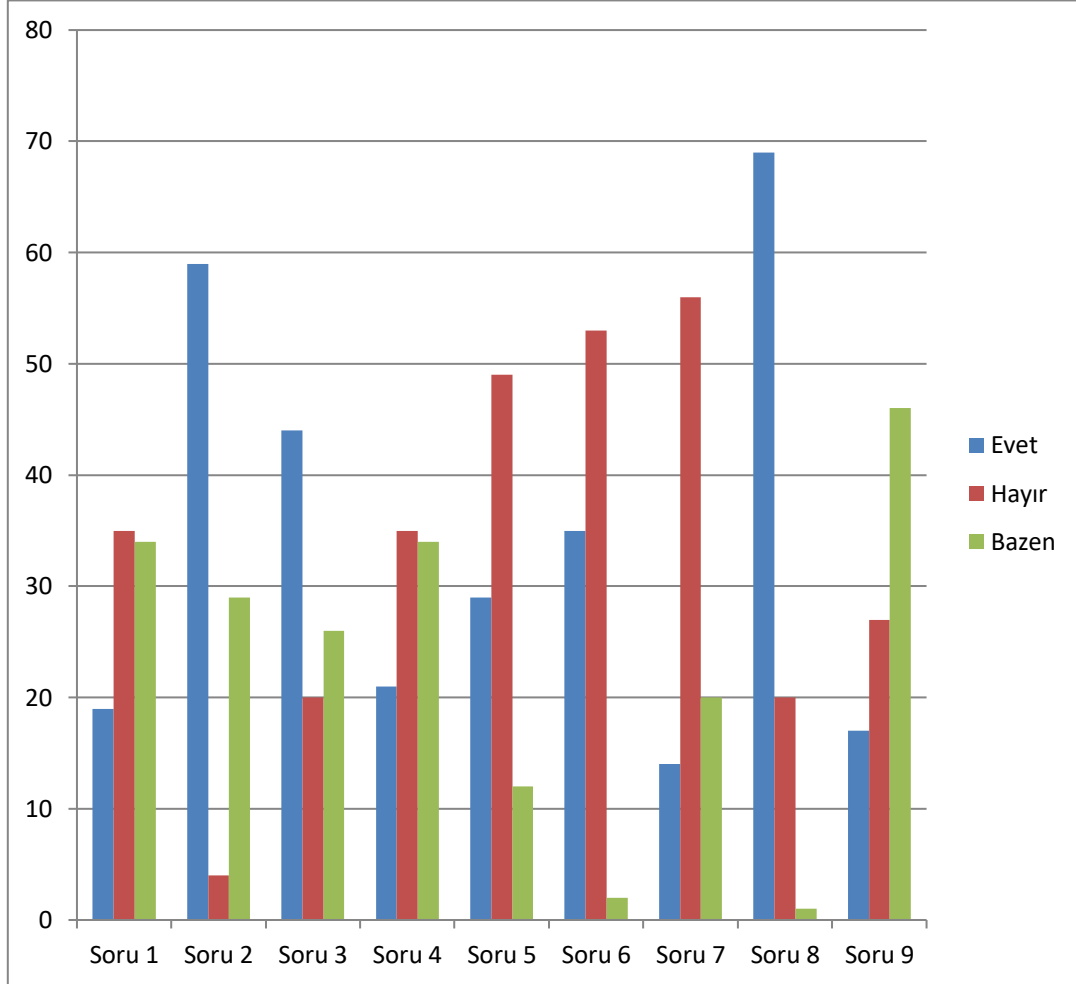
Şekil 7. Cezayirli, Lübnanlı, Yemenli, Ürdünlü, Tunuslu Öğrencilerin Anket Verileri

Çalışma grubundaki Cezayir (1) Lübnan (1), Yemen (4), Ürdün (4) Tunus (1) öğrenci sayısı 11'dir. Yemen, Ürdün, Cezayirli öğrencilerden 4'ü Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştığını düşünürken; diğer öğrenciler karşılaşmadıklarını ve bazen karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin 5'i arkadaşları tarafından dışlandığını düşünürken Tunuslu ve Lübnanlı öğrenciler dışlanmadığını veya bazen dışlandığını ifade etmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında 6 öğrencinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise öğrencilerin çoğunluğu evet cevabını vermiştir. 10 öğrenci Türkiye'de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; 1 öğrenci tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 8'i kendilerine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Şekil 8. Azerbaycanlı, Rusyalı, Türkmenistanlı, Özbekistanlı Öğrencilerin Anket Verileri

Çalışma grubundaki Azerbaycan, Rusya, Türkmenistan, Özbekistan öğrenci sayısı 6'dır. Hiçbir öğrenci Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştınız mı sorusuna evet cevabı vermemiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Azerbaycanlı ve Rus birer öğrenci arkadaşları tarafından dışlandığını düşünürken diğer öğrenciler dışlanmadıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında Rus öğrencinin evet cevabını verdiği diğer öğrencilerin ise hayır cevabını verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise Rus ve Türkmenistanlı öğrencilerin evet dedikleri, Özbekistanlı öğrencinin bazen, diğer öğrencilerin ise hayır cevabını verdikleri görülmüştür. 5 öğrenci Türkiye'de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; Rus öğrenci tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 3'ü kendilerine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma olduğunu düşündüklerini, diğer 3'ü bu durumun bazen olduğunu belirtmişlerdir.

Şekil 9. Tüm öğrencilerin Anket Verileri

Çalışma grubundaki öğrenci sayısı 91'dir. Öğrencilerin 19'u Türkiye'ye geldikten sonra ayrımcı bir tavırla karşılaştığını düşünürken; 35'i karşılaşmadığını, 34'ü bazen karşılaştığını ifade etmiştir. Öğrencilerin 59'u öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi iletişim kurduğunu; 29'u bazen iyi iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin 21'i arkadaşları tarafından dışlandığını düşünürken 35'i dışlanmadığını veya 34'ü bazen dışlandığını ifade etmektedir. Öğrencilerin 49'u Türkiye'de kendilerine geldikleri ülkedeki gibi davranılmadığını ifade etmektedirler. Öğrencilerin takma bir isim sizi rahatsız eder mi sorusuna verdikleri cevaplar olumlu; 35 kişi evet derken 53 kişi hayır cevabını vermiştir. Öğretmenlerinin olumsuz bir davranışta bulunup bulunmadığı sorusuna ise 14 öğrenci evet derken, 56 öğrenci hayır, 20 öğrenci bazen cevabını vermiştir. 69 öğrenci Türkiye'de eğitim almayı ülkesindeki arkadaşlarına tavsiye edeceğini ifade ederken; 20 öğrenci tavsiye

etmeyeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 17'si kendilerine iltifat edilirken bunun altında aşağılanma olduğunu düşündüklerini belirtirken, 27'si böyle hissetmediklerini ifade etmişlerdir. 46 öğrenci ise bazen böyle hissettiğini ifade etmiştir.

SONUÇ

Esenyurt Ekrem İnci Ortaokulundaki yabancı öğrencilerin mikrosaldırıcılık ile ilgili durumlarının tespit edildiği bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde ifade edilebilir: Öğrencilerin çoğunun Türkiye'ye geldiğinde ayrımcı bir tavırla karşılaşmadıkları (bazen karşılaştıkları), öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iyi bir iletişim kurdukları, arkadaşları tarafından dışlanmadıkları (bazen dışlandıkları), Türkiye'de geldikleri ülkeye göre muamele görmedikleri, Türkiye'deki eğitimi beğendikleri söylenebilir. Öğrencilerin bazılarının bazen kendilerine iltifat edildiğinde bunun altında bir aşağılanma duygusu hissettiği söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin çoğu iletişimde beden dilinin etkili olduğunu, kendi isimleri dışında takma bir isimden rahatsız olmayacaklarını, öğretmenlerinin kendilerine karşı olumsuz bir tavır içinde olmadıklarını düşünmektedirler.

Mikrosaldırıcılık ile yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde ülkemizde yapılan çalışmaların sayısının yetersiz düzeyde olduğu görülecektir. Türkiye'de ve dünya genelinde yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Er'in (2018) "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon" isimli çalışması bu çalışma ile benzer sonuçlar ortaya koymuştur: Öğrencilerin hiçbiri Türkiye'ye geldikten sonra ötekileştirici bir tavırla karşılaşmamış, öğretmenleri tarafından dışlanmamıştır. Suriyeli bir öğrenci ülkesi ile ilgili olarak ayrımcı bir tavra maruz kalmıştır. Ayrıca öğrencilerin devlet birimlerinde bazen olumsuz tavırlarla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır.

Güleç ve Özden'in (2019) "Kasıtsız Hakaret (Microaggressions) ve Türkiye'de Sık Görülen Örnekleri" adlı çalışması bu çalışma ile örtüşmemektedir: Türkiye'de özellikle Arap ve Afrika kökenli yabancılara karşı önyargılar oluşmuş ve olumsuz sıfatlar yakıştırılmıştır. Bu kişiler okulda, iş hayatında ve sosyal hayatın hemen her alanında küçük görülmüş ve ayrımcılığa maruz bırakılmıştır.

Ünal'ın (2018) "İrksal Temelli Ayrımcılığın Yeni Görünmez Yüzü: Kültürel Karşılaşmalar ve Mikro-Saldırıcılıklar" adlı çalışmada eski tip ve açıktan yapılan ırkçılığın yerini daha üstü kapalı, ince saldırılara yani "mikro-saldırıcılıklar" a bıraktığına dikkat çekilmiştir.

Durmuş'un (2019) "Kültürlerin Temas Alanı Olarak Dil Öğretimi Süreçleri ve Mikro Saldırıcılıklar" adlı çalışmasında mikroagresyon konusu açıklanarak dil öğretiminde sebep olabileceği tehlikeler üzerinde durulmuştur.

Uzbaş ve Siyez'in (2011) çalışmalarında ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda bulunan öğrencilerin arkadaşlarıyla olan ilişkileri ilgili bir araştırma yapılmıştır. Buna göre yalan söylemek ve alay edilmesi kabul görmeyen davranışlar olarak belirlenmiştir.

Yılmaz'ın (2019) "Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Alan Öğrencilere Yönelik Engellilik Temelinde Yapılan Mikrosaldırılar: Okul Psikolojik Danışmanı Bakış Açısı" adlı yüksek lisans tezinde kapsayıcı ortamlarda engelli öğrencilere yönelik olarak öğretmenler, yöneticiler, engelli öğrencilerin akranları ve engelli olmayan öğrencilerin ebeveynleri tarafından yapılan mikroagresyonlar incelenmiştir. Araştırma İstanbul'da (Bağcılar) bir ortaokulda yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ortaya çıkan özür lülük

mikroagresyon türleri: himaye, ikincil kazanç, etki yayılması, ötekileştirme, ikinci sınıf vatandaşlık, kimlik reddi, gizlilik reddi, çaresizlik, pozitif ayrımcılıktır.

Harwood, S. A. vd.'nin (2012) çalışmasında üniversite yurtlarında yaşanan mikroagresyonlar araştırılmış, Afrikalı-Amerikalı, Asyalı-Amerikalı, Latin ve Yerli Amerikalı lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin yaşadığı 70'den fazla ırksal mikroagresyon tespit edilmiştir.

Jones, ML ve Galliher, RV (2015)'nin yaptığı çalışmada 114 Yerli Amerikalı genç yetişkinin ırksal mikroagresyon deneyimleri ve mikroagresyon deneyimleri ile bildirilen etnik ve kültürel kimlikler arasındaki bağlantılar araştırılmıştır. Katılımcıların % 98'i en az bir tür ırk mikroagresyonu yaşadığını bildirmiştir.

Ramjattan V. A'nın (2019) yaptığı çalışmada Kanada'ya dışarıdan gelmiş ve burada İngilizce öğretmenliği yapan 10 kişiyle mikroagresyonlarla ilgili görüşmeler yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, öğretmenlere karşı sürekli doğum yeri imaları yapıldığını ve beyaz öğretmenlerin (Kanadalı) her zaman üstün tutulduğunu göstermektedir.

Ayrımcılık ve ırkçılık konusunda tüm okullarda eğitim süreçleri başlatmak gerekir. Azınlıkta olan öğrencileri ve ebeveynlerini destekleyecek, onların güçlü yönlerini ön plana çıkaracak proje ve çalışmalar yapmak gerekir (Nguyen, 2013: 21). Bu çalışmanın araştırma sonuçları dikkate alındığında öğrencilerin bazılarının daima mikrosaldırılara maruz kaldığı; bazı öğrencilerin ise arada bir maruz kaldığı görülmektedir. Bu konuda öğreticilerin daha dikkatli olması; davranış, konuşma, ders anlatma biçimine dikkat etmesi önerilir. Ayrıca öğreticiler Türk öğrencilerin yabancı öğrencilere karşı davranışlarını izleyerek gerekli uyarılarda bulunabilir. Yabancı öğrencilere sosyal kulüp, sınıf görevleri, proje çalışmaları, resmi tören ve bayramlarda aktif görevler verilebilir; bu öğrencilerin okul gezisi, spor yarışmaları, kermes, piknik gibi sosyal aktivitelere katılımı daha çok desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve İran'da Türkçe öğretime etkisi. *Kmü Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16 (Özel Sayı II): 19-28.
- C. Harrison and K. D. Tanner (2018) Language matters: Considering microaggressions in science, *CBE—Life Sciences Education*, 17 (4), 1–8.
- Campbell, B.,&Manning, J. (2014). Microaggression and moral cultures. *Comparative Sociology*, 13(6), 692-726.
- Creswell J.W(2018), *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J. W. (2017). Eğitim araştırmaları. İstanbul: EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi.
- Durmuş, M. (2019) Kültürlerin temas alanı olarak dil öğretimi süreçleri ve mikro saldırıcılıkla, *Milli Folklor*, 31(122).
- Eğinli A.ve Kardelen A. (2018) Kültürün koruyucu gücü: kültürel semboller, *Egemia*, 2,(56-74).
- Er, M . (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde mikroagresyon. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 1 (2) , 92-99.
- Güleç ve Özden (2019), Kasıtsız hakaret (Microaggressions) ve Türkiye'de sık görülen örnekleri, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14(2),121- 162
- Harwood, S. A.,Huntt, M. B., Mendenhall, R. ve Lewis, J. A. (2012). Racial microaggressions in the residencehalls: experiences of students of color at a predominantly white university. *Journal of Diversity in Higher Education*, 5(3), 159-173. <https://doi.org/10.1037/a0028956>

- <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/microaggression>: 15/12/2018 tarihinde edinilmiştir.
- Jones, M.L., & Galliher, R.V. (2015). Daily racial microaggressions and ethnic identification among Native American young adults. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(1).
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (2016). Nitel veri analizi. Ankara: Pegem Akademi.
- Nguyen, T.C (2013) "Es gibt halt sowas wie einen Marionettentäter.". Schulisch-institutionelle Rassismuserfahrungen, kindliche Vulnerabilität und Mikroaggression. Zeitschrift für internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik 36 (2), 20-24.
- Okur A ve Keskin F. (2013) , yabancılarla Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *International Journal of Social Science*. 6(2) ,1619-1640.
- Özdemir, M (2010) Nitel veri analizi, sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Pehlivan F. (2007) *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları*, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Pierce, C. (1995). Stressanalogs of racism and sexism: terrorism, torture, and disaster. *Mental Health, Racism and Sexism*, 33, 277-293.
- Polat, Ö.S. (2012) *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şiiire kültürel bağlamda uygulamalı bir yaklaşım*, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ramjattan, V. A. (2019). Racist nativist microaggressions and the professional resistance of racialized English language teachers in Toronto. *Race Ethnicity and Education*, 22(3), 374-390.
- Shoshana, A. (2016). The language of everyday racism and microaggression in the workplace: Palestinian professionals in Israel. *Ethnic and Racial Studies*, 39(6), 1052-1069.
- Sue D.W, Christina M.C, Gina C. T, Jennifer M.B, Aisha M. B., Kevin L.N., ve Marta E. (2007) racial microaggressions in every day life implications for clinical practice american psychological association. 62(2), 271-286.
- Sue, D. W. (2010). *Microaggressions, marginality and oppression*. Canada: John Wiley & Sons, Inc
- Uygur, Sarı ve Uz Baş (2018), Kültüre duyarlı psikolojik danışma bağlamında mikrosaldırıcılık: ayrımcılığın örtük hali. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*. 8(51), 143-189.
- Uz Baş, A ve Siyez, D. (2011). Akranları tarafından kabul gören ve görmeyen ilköğretim okulu öğrencilerinin akran ilişkilerine yönelik algılarının incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 43-70.
- Ünal, Ü. S. (2018). Irksal temelli ayrımcılığın yeni görünmez yüzü: Kültürel karşılaşmalar ve mikrosaldırıcılıklar. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(28), 3288-3308.
- Wells, C. (2013) Microaggressions in the Context of Academic Communities, *Seattle Journal for Social Justice*. 12 (2) : 318-348
- Yılmaz, O. (2019) *Kaynaştırma yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik engellilik temelinde yapılan mikrosaldırılar: okul psikolojik danışmanı bakış açısı*, yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

EK 1:**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MİKROAGRESYON****Ülkeniz:****Doğum Tarihiniz:****Sınıfınız:**

1. Türkiye'ye geldikten sonra hiç ayrımcı bir tavırla karşılaştınız mı?

Evet Hayır Bazen
[] [] []

2. Öğretmenleriniz ve arkadaşlarınızla iyi iletişim kurduğunuzu düşünüyor musunuz?

Evet Hayır Bazen
[] [] []

3. İletişimde beden dilinin önemli olduğunu düşünür müsünüz?

Evet Hayır Bazen
[] [] []

4. Arkadaşlarınız tarafından dışlandığınızı hissettiniz mi?

Evet Hayır Bazen
[] [] []

5. Türkiye'deki çevrenizde size geldiğiniz ülkeye göre muamele edildiğini düşünüyor musunuz?

Evet Hayır Bazen
[] [] []

6. Adınız dışında takma bir isim (veya Türkçe bir isim) ile hitap edilmesi sizi rahatsız eder mi?

Evet Hayır
[] []

7. Öğretmenlerinizin size karşı olumsuz anlamda farklı davrandığını düşündüğünüz zamanlar oldu mu?

Evet Hayır Bazen
[] [] []

8. Türkiye'de eğitim almayı ülkenizdeki diğer arkadaşlarınıza tavsiye eder misiniz ?

Evet Hayır
[] []

9. Size iltifat edilirken aslında bunun altında bir aşağılanma olduğunu hissettiğiniz oldu mu ?

Evet Hayır Bazen
() () ()